

## Menyasszony — Asszony

Elmondotta: *Szél Györgyné*

Ha igaz az a mondás, hogy meg kell az embernek öregedni ahhoz, hogy higgyenek neki, akkor vajmi rossz helyen járok én most, amikor az élettalány két legmisztikusabb sorát kellene kibetűznöm; a menyasszony és asszony lelki tényét. Ha valahol baj a fiatalság, akkor ennek a kérdésnek a tisztázása körül bizony baj. Érzem én ezt hallgatóimnál is jobban, de mostmár csak arról lehet szó, hogy türelmükkel ne nagyon éljenek vissza csalhatatlanságot amúgy sem igénylő soraim.

Arról van szó, hogy analizálja egy magamfajta, rövidlátó asszony — hisz még alig egy éve, hogy javul a szemem — a menyasszony és asszony, kétségtelenül két legérdekesebb életforma kialakulását.

Kezdetben vala a leány, ki Reviczky szavai szerint rózsák között jár, s még a legboldogtalanabb fűzfa-poéta is viruló tavasszal kapcsolatban meri csak emlegetni. Hiszen szó, ami szó, a leányszem kékje, a gazellatermet, havvállak és tündérszáj varázsa nem téveszti el hatását még prózai lelkekre sem, de ez elsősorban a testi szépség diadala, az örök 17 év szépsége. Ennek a varázslatos leánykornak szimbóluma a tükör, mert hiszen ennek szolgálatában éli ki magát a teremtés koronája, (félreértések elkerülése végett: a gyöngébb nem.) A bájos tájékozatlanság, állhatatos elvhűség, ködös életszemlélet, bizonytalan ösztönkeresés valami sajátságos nyugtalan korszakká teszi ezeket a leányéveket; amelyek legfőbb vonása: a kiegyensúlyozatlanság. Innen a sok ellentmondás a fiatal leány megítéléseiben és cselekedeteiben egyaránt; ez a szólásos női következetlenség titka. Valami tudattalan nyomkeresés izgalma üli meg ezeket az esztendőket, amelyek ígésző fényüket a korlátlan lehetőségek sejtelmes tudatától kapják. 18 éves leány előtt nincs lehetetlenség, s hódító varázsát ép oly mértékben

köszönheti eszményi optimizmusának, hevülékeny hinnitudásának, minit testi szépségének. A rózsaszínű romanticizmusnak ezekhez az éveikhez hozzátartoznak a nagy fellángolások és gyors csalódások egymást felváltó stációi, mert hát tudnunk kell, hogy soha olyan kritikátlanul nem fogad el ember külső behatást, mint a fiatal leány. No, de ezek a csalódások csak múló pörsenések a lélek arculatján, még, ha pillanatnyilag fájdalmasak is. Egy szempontból meg egyenesen jó szolgálatot tesznek a leányléleknek: közelebb hozzák az életrealitásokhoz.

Ne tartson azért senki pesszimistának, ha én ezt az ezer-szer megénekelt, megirigyelt leánykort nem tudom olyan eszményivé fűrésztetni, amilyenné a művészi lelkek képesek a maguk délibábos vizeiben. Hiszen, ha igaz volna az az okoskodás, hogy az élet a maga nyers Valóságában csúnya és gonosz, széppé tehát csak az illúziók tehetik, akkor a leánykorról, az ifjúsággal nem versenyezhetne egyetlen más életforma sem. Ámde nagyon kényelmes, nagyon vértelen, nagyon szomorú életfilozófia vallhatja csak azt, hogy az élet annyit ér amennyi álom terem benne. Jól mondja erről a legmélyebb magyar protestáns gondolkozó, hogy ez az életszemlélet azt jelenti: az élet maga nem egyéb, mint csúnya alkalom szép álmokra. Ámde „álomvilágba-menekülés az élet harcteréről még nem jelenti az életcsata el dőlését, legfeljebb elodázását. Úrrá kell lennünk az élet felett, ez az élet szükségszerű parancsa.”

S most engedjenek meg kedves hallgatóim, ha én még mindig nem térek rá a menyasszonyi állapot rajzára. Higyjék el nem én, vagyok az oka, hogy ezek a mai lovagok mind ritkábban ragadják már el a fehér leányszobák és rózsaszínű leányálmok királynőjét. Azonban ők sem okai ennek. A háború, a gazdasági válság, a megnyirbált jövedelmek a fővádoltak, mik belenevelték, illetve nevelik a mai generáció fiatal férfi tagjaiba, hogy nem feltétlen helyes, és nem feltétlen muszáj házasságot kötni. Mit csinál a szerencsétlen mai lány? Vár és vár. És alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez. Nem elhivatottságuk betöltésére, nem boldoggátanni akarás szent érzésével, hanem várnak egyszerűen a férjhezmenésre. Ha szegény azért, hogy legyen kire támaszkodni, ha kereső, mennyi lesz a közös jövedelem, ha gazdag, még inkább méltó párját keresi anyagi helyzetiének. S bölcsen tudják mindannyian, hogy túlságosan válogatni éppen olyan nagy hiba, mint bárkihez menni, tisztelet a kivételnek, — magamat is ide sorozom, — de ma ez a helyzet. A lányok az okai ennek? Ők ma is szeretnének anyaihoz méltón: anyagiaktól függetlenül férjhez menni de nem engedi a sors, mert kihúzták a talajt a nőszülni akaró férfiak iába alól. Sok vád elhangzik a mai lányokra. Pedig sokkal

jobban lehet sajnálni, mint megvetni őket. Sokkal kevésbé rosszak ők, mint látszanak, és egy cseppet sem rosszabbak anyáiknál, csak szerencsétlenebbek. Nem is csinálnak mást, csak kellemeseié teszik a várakozás éveit, és mit tagadjuk: ma a férfiaknak fontosabb az apanázs, mint a szerény házias feleség. Kinek közületek nincs ilyen tapasztalata, az dobja rájuk a legelső követ.

Most jönnek a kivételek. Csodák — csodájára ma is vannak magukról és anyagi helyzetükről megfélemlített, holdsugaras, orgonaillatú szerelmek, amelyek visszaidéznek elmúlt korok szent áhítatát, és megvalósítják a lehetetlent: az érdektelen házasságot. Olyanok, mint a hideg tél után kibújó hóvirágok, amelyek hirdetik, hogy itt a tavasz, újra ellünk, hirdetik az elkövetkező boldog tavaszt, amelyik ismét szebb, tökéletesebb az elmúltnál. Ezek a házasságok letéteményesei a boldogabb, igazibb, szentebb jövőnek. Itt találkozunk az igazi menyasszonnyal. Ő róla érdemes beszélni. Most értünk el tehát kedves hallgatóim, annak a lelkiállapotnak az analizálásához, amelyben már képes az ember belátni az ígéret földjére, mert már lelkét rá tudja hangolni földi méretek hullámhosszára. Van-e szentebb, magasztosabb dolog annál, mikor egy férfi egész életére társat választ magának, aki részese lesz örömének, bánatának egy hosszú életen keresztül. Van-e felemelőbb érzés annál, mikor a leány érzi, hogy őrá esett a választás. Őbenne látja a férfi a maga boldogságának zálogát. Nem csoda tehát, ha olyan, mint a fellegekbe járó boldog álmodó, aki megtalálta és nem hiába várta a mesebeli herceget. Azt hiszi az egész élet csak szerető szavakból, boldog ábrándozásból áll. Szép az élet számára, jók az emberek, nincsenek gondok; érdemes élni. Pedig a menyasszonnyá lével léletformában tulajdonkép korlátozást jelent. Mert merni követeli-e meg az újdonsült vőlegény menyasszonyától, hogy szakítson addigi társaságával, vagy ha nem is követeli, mindenesetre jónéven veszi, ha a leány visszavonul a társaságtól az ő kedvéért, hogy vele minél több időt tölthessen, és jövődőlő életüket minél aprólékosabban előkészítsék. És ugyan, van-e olyan menyasszony, aki, ha szerelmes vőlegényébe, ne tenné ezt szívesem? Hiszen ezért a lemondásiért igazán gazdag kárpótlást kap. Tehát a menyasszony korlátozottsága csak látszólagos, mert épen ez az egyirányú koncentrálódása: a párválasztása teszi gazdaggá az életét. A menyasszonyi állapot jobba, erősebbé, határozottabbá teszi az embert. Még világnézeti vonatkozásban is döntő jelentősége van. Állásfoglalásra képes a menyasszony olyan kérdésekben, amelyek eddig nem érdekelték, mert egy újonnan kigyulladt, világító fénycsónánál könnyen meglátja a többfelé

ágazó utat. A leány életszemlélete ebben a stádiumban hónapok, sőt hetek alatt is sokat változik. Az önbírálat egészségesedésének az évadja ez, amely legjobb melegágya az életreállítások érzékiének. Valami boldog józanodási folyamat ez, melyben fokról-fokra élesebben zajlódik ki az egyetlen várt férfi alakija. Hogyne, hiszen a nemrég nagy távlatokat felölelő léleklencse lassanként egyetlen személy megvilágítására szűkült.

Ez a misztikus életfolyamat szerintem egyik legnagyobb csodája a Teremtőnek. Mikorra részesévé válik a leánylélek annak a boldog bizonyosságnak, hogy párjára talált, valami mélységes isteneszme sugárkévéi ragyogják be addig zűrzavaros, kuszáltvonalú élettáblóját. Értelmet nyernek addig értelmetlen ködképek. Ragyogó kép bontakozik ki a zűrzavaros sziluettek árnyékvonalaiból. Mint valami jelentés ragyog fel az élet igazi értelme, legfőbb szépsége: célt nyert a leánylélek a menyasszonyiség ujjongó érzetével.

Nem hiszem, hogy fogékonyabb volna az emberi lélek a keresztyénség legfőbb hittételének: a szeretet mindenhatóságának megértésére, mint a menyasszony lelkiállapotában. Isteni ajándéknak érzi az életet, boldogságnak az elnyert életcél érdekében robotoló munkát, meg nem érdemelt királyi adománynak a szerelmet, ezt az őszerejű nosztalgiát, amellyel önmagát találja meg az ujjongó lélek élete párjában. A mai kegyetlen sors legalább a menyasszonyi kor boldogságát hagyta volna meg, hogy minden leány vőlegényét tarthatná a legszebb, legkülönb remekének a nagy mindenségnek. Készül a kelenye a sok hozzáfűzött boldog álommal.

Platon, a nagy görög álmodó szerint a férfi és a nő földi életük megkezdése előtt egy idea volt, és a látható világban csak azlért váltak széjjel, hogy örök vággyal keressék egymást. Ez a vágy azért olyan magával sodró, mert nem is a párját keresi az ember ezen a földön, hanem a saját maga másik felét. Ennek a platóni mélyértelmű képnek az igazságát bizonyítja az egész művelődéstörténet. Találón mutat rá Ravasz László e kérdés boncolásakor, hogy mindaddig, míg a férfi csak esz-közt látott a nőben, s nem magával egyértékű, öncélú lelket, mindaddig félszeg volt a világunk. A művelődés megújulását jelentette az a pillanat, amelyben az emberiség megtalálta az asszonyi szívet: az önfeláldozás, a türelem, szelídség, megbocsátás, egyszerűen a szeretet világát. Hát ezek szerint szeretni csak az a nő tud, aki asszony? A szó leggazdagabb értelme szerint: igen. A leány bájos melegségét, a menyasszony hevülő vonzalmát bizonyos önzés jellemzi. Nem önző álláspont-e az a tudatalatti örök női vagy, amellyel a leány mindenkinek akar

tetszeni? Hiszen a halomba gyűlő leánysikerek egyetlen arc-képet foglalnak gyöngyös keretbe: a hódítani vágyó leány önarcképét. Nem feledkeznek-e meg a menyasszony mindemről és mindenkiről, az egész körülötte élő világról, — egyetlen ember kultuszában, — hogy boldog kábulatának áldozatul essék kialakult életszemléletének — ha kell — minden sarkpontja? De én úgy érzem, a Teremtő bölcs titkai szerint kell mindennek így lenni: az örök folytonosság útján az embereszmény megvalósulásáért. A leány, a menyasszony sajátos lelki-testi alkata a rév eléréséhez szükséges időleges életforma: olyan erőgyűjtő feltétel, amely az asszonyiségben jut teljesedéshez.

De kövessük tovább menyasszonyunkat, ki már a fiatal asszony útjára lépett. Boldog, megelégedett? Nem lehet erre egy szóval felelni. Talán maga sem tudja. Különös érzését talán az új környezet okozza, a szokatlan falak? A megváltozott életkörülmények, vagy a szülőktől való távolléte okozza azt a különöse szorongást, amelyik nem tud fölengedni? S ha arra gondol, hogy ebben az új házban minden csak akkor történhet meg, ha maga csinálja, vagy legalább is maga irányítja, szinte megdöbben ettől az új felelősségtől. Csodálatos, hogy eddig erre, ilyen formában sosem gondolt, pedig milyen reálisan színezte ki jövője életét. Sokkal több szerelmet képzelt bele, és sokkal kevesebb kötelességet. Még a lakáshoz is alig mer nyúlni. Tudat alatt valahogy az az érzése, hogy ez még nem egészen az övé. Valahogyan ideiglenes állapotnak tartja az egészszet. Valami nyugtalanság vesz rajta erőt, nem találja sajátmagát. Sem lány, sem asszony, csak valami báb. S ami a legborzasztóbb még az urának sem számolhat be erről a nyugtalan, szorongó érzéséről, talán meg sem értené, és kár is volna megzavarni derűs boldogságát. Hiszen órála sugárzik, hogy igazán boldog, ő semmit sem vesztett, de nagyon sokat nyert.

Eltekintve attól, hogy szerelmét állandóan ott tudja maga mellett, talált egy új lakást, amelyik az ő kényelmét szolgálja, és amelyen mindent az elgondolása szerint alakíthat. Várja minden nap az ebéd, amelyik bizony nincsen olyan jó, mint amelyet az édesanyjától szokott meg, és különben sem lehet róla megállapítani, hogy a rántás égett-e le, vagy egy új módszer szerint van elkészítve, de nem baj, ellensúlyozza az a tudat, hogy ezt egyedül az ő számára főzték. És észre sem veszi, hogy a feleségének sok könnyes órát okozott az a felfedezése, hogy az urának fontosabb dolga is van nálánál. S talán boldogtalan lett, amikor rájött, hogy az urának is vannak hibái, no meg lukas harisnyái. Talán minden asszony boldogtalan egy rövid ideig. Minden asszony temet, temeti az illúzióit. Temet, hogy azok sokkal-szebb valóságban támadjanak fel.

Egyik hangosan, hosszadalmasan, másik csendben, könnyes szemmel visszapillant és megy tovább. Keresi és megtalálja új életének új varázsát, új értékét. Kinyitja a szemét és elhiszi, hogy az az élet, amelyet most él. Boldogan alkuszik meg a sorssal és alkalmazkodik. Alkalmazkodik férjéhez, alkalmazkodik megváltozott életéhez, alkalmazkodik sűrűn változó cseledeihez, alkalmazkodik mindenhez és mindenkihez, még saját-magához is. Sokat emlegetett asszonyi kötelesség. Pedig kár róla beszélni. Ha már emlegetik, nincs meg. Ráerőszakolt alkalmazkodás pedig nem sokat ér. Az a szerető feleség, aki nem tudja, hogy alkalmazkodik. Isten belénk oltotta alázatunkat, önmegtágadásunkat, jaj, ha visszaélünk vele. Kivetkőzünk igazi tormánkából, megcsúfoljuk lényünk igazi varázsát. Az az igazi asszony — és ez nem különös, de természetes kötelesség — aki megfélekedezik önmagáról. Asszonynak lenni nehéz és nagy kötelesség, mely szolgálatok sorozatából áll. Vigyáz házaselete tisztaságára, férje szerelmére, vigyáz saját lelkére, hogy megőrizze benne a boldogsága mindig megújuló akarását. S ami a legnehezebb sokszor magárnak kell járni ezt az utat, mert férje a mindennap megújuló kenyérharcban úgy kifárad, hogy sokszor ő szorul rá a támogatásra.

De nem merem tovább ecsetelni az asszonyi problémák nehézségeit, mert most az a gondolatom támadt, mint már nagyon sokszor, hogy nem lövünk-e túl a célon azzal, hogy itt ezeket a témákat, agyonbeszéljük, és nem váltunk-e ki akaratlanul is épen ellenkező hatást a lányokból, akik megijedvén a érdes megoldásának nehézségeitől egyszersmindenkorra lemondanak a férjhezmenésről. Azért mertem csak ezt a nagy-képzű kijelentést tenni, mert meg vagyok győződve az ellenkezőjéről. Mindenesetre azért el tudok képzelni olyan leányt, akinek megrendül az önbizalma a sok asszonyi tökéletesség hallatán és nem tudja elképzelni, hogy ő meg tudjon felelni a sok elhangzott követelésnek. Pedig asszonynak lenni nem nehéz, csak beszélni nehéz róla. Asszonyi hivatás csak akkor teher, ha szeretetnélküli. De ha a szeretet megvan, akkor a nő a házasság keretében megtalálja igazi színét, és lényegét megillető jelentőséghez jut. A hazaért ember boldog derűje ül rá az asszony fészekrendező napjaira, valami kiszélesedő, falakon messze túláradó emberszeretet, amely világot szeretne melegíteni, s boldognak tudni minden embert. Ez az osztatlan boldogság, úgy gondolom, az életörömök legeszményibb formája, mert a nőiesség legmagasabbrendű öntudatát szerzi meg az új asszonynak.

Próbáljuk megnézni kissé közelebből, ki is áll voltaképpen az öntudatos asszony annyiszor hangoztatott szólama mögött

eszményi elgondolás szerint. A lelke összes erőit kifejtő munkatárs, a sugalmazó, ihlető női lélek. Erről a női lélekről vallja Ravasz László, hogy „Gazdagabbá teszi a világot intelligenciájával, szebbé az életet lelke összhangjával, áldottabbá a földet keze munkájával”. „Ez a nő, meglátja mindazt, ami a férfi szeme elől elrejtett, mert szeme tisztább, nézése fényesebb.” „Az a nő, aki ha hitves beleolvad férje munkájába, mint ihletés; fáradságába mint erőnyerés; fájdalmaiba mint vigasztalás; küzdelmeibe mint erkölcsi diadal; egész életébe, mint belső jutalom. Az a nő, aki, ha anya, beleolvad gyermekei lelkébe, mint idealizmus; leányai lelkébe, mint önfeláldozás; fiai jellemébe, mint hősiesség. Akinek csókja áldás, mert hitté válik; könnye erő, mert néma tanítás; szenvedése megváltó hatalom, mert erkölcsi újjászületést jelent.”

Ravasz László mélységes szavai ezek az eszményi nőről, aki előtt az élet fenséges misszió. Ennek a misszióknak átérzése avatja az öntudatos nőt eszményképünké. Ennek a misszióknak a tudata hiányzik még a leány lelkéből, s jórészt még a menyasszonyéból is. Csoda-e hát, ha a legmagasabbrendű szeretetre csak az asszonyi szív képes: „Az önfentartásnak önfeláldozássá magasztosult forrása?” „Ez a legcsodálatosabb erejű forrásvíze a természetvilágnak, mert habjai a lemondást is hódító erővé tudják mosni, a türelmet heroizmussá, a szenvedést mártíromsággá. Ez a forrás van elapadóban manapság, pedig végzete lesz az embernek, ha nem tud eleget meríteni ebből a forrásból.”

Az asszonyi élet kapuja nem tud úgy kinyílni, hogy meg ne szólaljon az élet fenséges missziójának csengőszava. Ha rezonál a lelked erre a hangra: felszabadultál, mert úrrá lettél a világon. Új életet nyertél.